

Vabariigi Valitsuse määruse
„Sopimetsa looduskaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva maastikulise üksikobjekti – paeala – kaitsekorda, laiendatakse kaitstavat ala, moodustatakse Sopimetsa looduskaitseala (edaspidi *kaitseala*) ja kehtestatakse uus kaitse-eeskiri.

Kaitseala asub Jõgeva maakonnas Pajusi vallas Sopimetsa külas.

Kaitseala territoorium on olnud kaitse all alates 1968. aastast, kui Jõgeva Rajooni TSN Täitevkomitee 17. juuli otsusega nr 113 „Looduse kaitsest Jõgeva rajoonis” võeti kaitse alla maastiku üksikelement – paeala (ka Luiga karstunud paeala).

Vastavalt looduskaitseaduse § 91 lõikele 1 kehtivad enne selle seaduse jõustumist kaitse alla võetud kaitsealade ja kaitstavate looduse üksikobjektide kaitseks kehtestatud kaitse-eeskirjad ja kaitsekord seni, kuni looduskaitseaduse alusel kehtestatakse uued kaitse-eeskirjad. Määrusega kinnitatakse kaitse all olevale alale kehtivate õigusaktide kohane kaitsekord.

Eelnõukohase määrusega muudetakse looduskaitseaduse § 13 lõike 1 alusel olemasoleva maastikulise üksikobjekti – paeala – kaitsekorda, kaitstava loodusobjekti tüüp looduskaitsealaks ja laiendatakse kaitstavat ala.

Kaitstavat ala laiendatakse ja kaitsekorda ning kaitstava loodusobjekti tüüpi muudetakse tulenevalt vajadusest paremini tagada Kesk-Eestis väga haruldaste paepealsete niitude (loodude) ja metsaelupaikade ning „Eesti ürglooduse raamatus” esiletoodud karstiala kaitse.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Jõgeva-Tartu regiooni kaitse planeerimise spetsialist Marica-Maris Paju (tel 740 7138; e-post: maris.paju@keskkonnaamet.ee), eksperdihinnangu on andnud Prope Mare Keskkonna Agentuur OÜ (tel 740 7702; e-post: info@propemare.ee) ning Are Kaasik (tel 5624 1583; e-post: are.kaasik@emu.ee) ja Kalev Sepp (tel 731 3777; e-post: kalev.sepp@emu.ee) EMÜ Põllumajandus- ja Keskkonnainstituudist, eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Taavi Tattar (tel 786 8371; e-post: taavi.tattar@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Madina Talu (tel 627 2178; e-post: madina.talu@keskkonnaamet.ee), keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308; e-post: siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse alla võtmise eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse eesmärk on kaitsta karstivorme, loopealseid (õhukesel paepealsel mullal kasvavat niitu ja metsa) ja neist kasvukohatüüpidest sõltuva elustiku mitmekesisust, sh III kaitsekategooria taimeliiki pruunikat pesajuurt (*Neottia nidus-avis*).

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelisest lepingust tulenev kohustus.

Karstialad on ohustatud, Kesk-Eestis haruldased ja teadusliku väärtusega. „Eesti ürglooduse raamatu” andmetel esineb Kesk-Eestis vähe karstialasid. Jõgeva maakonnas esineb karsti Raikküla ja Adavere lademe avamusel Põltsamaa ümbruses. Piirkonna kurisute ja karstitühemike kohta on varasemaid andmeid 17 kohast, kuid enamik neist on hävinud nõukogude ajal maaharimise või metsastamise käigus. Varem on ka Luiga karstiala olnud suurem, kuid osa sellest on 40–50 a tagasi metsastatud kuusenoorendikuga. Kaitsealal on levinud karstunud lõheline lubjakivi ja väiksemad kurisud. Piirkonna karstivormid on välimuselt väheatraktiivsed, kuid neil on suur teaduslik väärtus. Kaitseala koosseisus oleval Luiga karstunud paealal on võimalik jälgida karstivormide moodustumise algfaasi, mis on oluline teaduslikust seisukohast. Samuti on karstivormide kaitsel ja säilitamisel veekaitseline aspekt, sest need asuvad Adavere-Põltsamaa nitraaditundlikul alal.

Looniidud ja õhukesel paepealsel mullal kasvavad metsakooslused on loodusdirektiivi II lisa kohaselt ohustatud ja haruldased kooslused. Loopealsed on kirjanduse andmetel kogu maailmas väga piiratud levikuga, mis teeb nad globaalselt haruldasteks ja seetõttu ka erilist kaitset vajavateks kooslusteks. Lisaks Eestile leidub loopealseid arvestataval hulgal veel vaid Rootsi suurtel saartel, eelkõige Ölandil ja Gotlandil. Väikeste isoleeritud aladena on loopealseid ka Lõuna-Rootsi mandril Västergötlandis ning Sankt-Peterburgi lähistel. Eestis levivad loopealsed peamiselt lubjakivi avamusaladel Saaremaal, Muhus ning Läänemaal ja Hiiumaal aga ka Harjumaal ning Ida- ja Lääne Virumaal. Eestis on paljanduv paene aluspõhi on levinud peamisest Põhja- ja Lääne-Eestis.

Ala on elupaigaks kaitsealustele kimalastele, keda on ala kaitsekorralduskava koostamise käigus (ELLE OÜ, 2012) leitud kolm liiki (maakimalane - *Bombus lucorum*, põldkimalane - *B.pascuorum*, tume kimalane - *B.ruderarius*), mis ühtlasi on ka III kaitsekategooria alused liigid. Säilinud looniit on taimestiku liigirikkuse tõttu soodne ala ka muudele putukatele ja on vegetatsiooniperioodil esteetilise välimusega.

Kaitse eesmärgiks toodud III kategooria liik pruunikas pesajuur on kaitseala metsakooslusele iseloomulik ja metsakoosluse kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab liigi soodsa seisundi. Liik on seatud kaitse eesmärgiks just esinduslikkuse ja iseloomulikkuse tõttu sellel alal, sest „Eesti taimede levikuatlase” andmetel on see tavalisem Lääne- ja Põhja-Eestis, mujal vaid paiguti.

2.2. Loodusobjekti kaitse alla võtmise otstarbekus

Sopimetsa looduskaitseala moodustatakse olemasoleva looduskaitsealuse maastikulise üksikobjekti baasil. Seega ei ole tegemist uue kaitsealaga, vaid vana kaitsekorraga alale optimaalse kaitsekorra ja looduses jälgitava piiri kehtestamisega. Kuna alal esinev karst, loopealne niit (looniit) ja metsakooslus (loomets) on kogu maailmas väga piiratud levikuga, Kesk-Eestis väga haruldased ja ohustatud ning neil on teaduslik ja elustiku mitmekesisuse säilimist toetav väärtus, siis on otstarbekas ala edaspidine kaitsmine. Keskkonnaregistrisse kantud ürglooduse objektidest jääb kesk-eestisse kokku 30 erinevat karstiala, millest hetkel on kaitse all ainult 8.

Kaitse eesmärgiks oleva paealal leviva õhukesemullalise loola (eriti metsa) soodsat seisundit ei ole võimalik tagada üksikobjekti piiranguvööndina, sest piiranguvööndis (kus on lubatud majandustegevus) ei ole võimalik tagada loometsa puutumatu arengut, mis on vajalik selle soodsa seisundiks. Puutumatus saab tagada vaid sihtkaitsevööndis, kuid sihtkaitsevööndi režiimi ei ole võimalik kehtestada looduskaitsealuse üksikobjekti ümber.

Teisi alal esinevaid III kaitsekategooria kaitsealuseid taimeliike (laialeheline neiuvaip (*Epipactis helleborine*) ja ahtalehine ängelhein (*Thalictrum lucidum*)) ning loomaliike

(kimalasi ja sipelgaid (*Formica rufa*)) ei ole kaitse eesmärgina nimetatud, kuna loometsa ja –niidu kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitseala tüübiks on valitud looduskaitseala, kuna kaitsealal on peamiseks kaitse eesmärgiks geoloogilise omapära (karst) ja looduslike elupaikade – paepealse niidu (looniidu) ja metsakoosluse – ning III kaitsekategooria käpaliseliigi pruunikas pesajuur kaitse. Looduskaitseaduse § 27 kohaselt moodustatakse looduse säilitamiseks, kaitsmiseks, taastamiseks, uurimiseks ja tutvustamiseks looduskaitsealad. Kuna alal esinevad mitmed erinevad loodusväärtused (liigid, karst ja kooslused), siis püsielupaiga moodustamine ei ole otstarbekas, kuna see moodustatakse peamiselt kaitsealuste liikide ja nende elupaikade kaitseks. Samuti ei sobi geoloogiliste objektide (karsti) kaitseks hoiuala režiim, sest hoiualad on moodustatakse loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku soodsa seisundi tagamiseks, mitte aga eluta looduse objektide kaitseks.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ja loodusväärtustele vajalik puhver ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (eritasandilised teed, mõõdistatud maaüksused). Kaitseala piir on kantud kaardile kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1:10 000) ja maakatastri andmeid seisuga august 2012.

Võrreldes kehtiva loodusobjekti pindalaga (2,7 ha) suureneb kaitseala pindala 3,6 hektarini, st 0,9 ha võrra; sealjuures liidetakse juba kaitse all olevale alale ca 0,9 ha jätkuvalt riigiomandis olevat metsa- ja looniidumaad ja ca 0,57 ha eraomanikele kuuluvat metsamaad; samas arvatakse kaitseala koosseisust välja ca 0,57 ha intensiivselt kasutatavat põllumaad, millel on karst hävinud.

Kaitseala välispiiri, mis on ühtlasi ka sihtkaitsevööndi piir, määramisel lähtuti sellest, et kaitstavad väärtused – eelkõige karst ja avatud looniidud – oleksid tervenisti hõlmatud ning neil oleks ümber piisav puhverala (mets), mis kaitseb kimalaste elupaigaks olevat looniitu kaevanduse ja seda teenindava suure liikluskoozmusega tee mõju (tolm, veerežiimi muutused) eest, ning et piir oleks üheselt arusaadav ja looduses tuvastatav. Piir kulgeb lõunas ja läänes mööda tee serva (Põltsamaa–Pajusi–Luige tee (14170), Sopimetsa tee) ja kinnistu (57301:001:0030) piiri, põhjas mööda kinnistu (57301:001:0541) piiri, idas mööda selget kõlvikupiiri (ajalooline põllupeenar). Kasutatavad piirid ümbritsevad kõige lähemalt eespoolkirjeldatud väärtusi, hõlmates kõige esinduslikuma osa karstialast ja sellel kasvavast loometsast ja –niidust. Lisaks on piiritlemisel arvestatud ka puhvriga, mis on vajalik looniidule väljaspoolt ala lähtuvate ohutegurite vähendamiseks. Ala mõjutab väljastpoolt enim 100 m loodesse jääv lubjakivi karjäär, mistõttu on nende mõjude vähendamiseks on võetud ala lääneosas looniidu servast keskmiselt 30 m laiune loometsala kaitseala koosseisu, mis tagab piisava puhvri looniidule. Samas idapiir kulgeb vahetult looniidu servast, sest kaitsealast idasuunal ei toimu tegevusi, mis mõjutaks ka kaitseala väärtusi.

Kaitsealal asuvad osaliselt Auavälja (57301:001:0030) ja Kurista (57301:001:0272) maaüksus, mis arvati kaitse alla juba 1968. aastal. Kuigi karstiala on „Eesti ürglooduse raamatus” märgitud ka teisele poole (lõuna poole) Põltsamaa–Pajusi–Luige teed, on see ala kaitsealast välja jäetud kui osaliselt hävinud (metsastatud) ja seetõttu mitteesinduslik. Samuti ei moodusta lõunapoolne ala läbiva tee tõttu põhjapoolse alaga ühtselt toimivat looduslikku tervikut. Arvestades ala väiksust (3,6 ha) ja et alast moodustab enamuse loomets, mis vajab

soodsa seisundi saavutamiseks puutumatus, on ala tsoneeritud õigusselguse huvides sihtkaitsevööndina vööndilisena. Looniidu säilitamiseks vajalik tegevus on võimalik ka

sihtkaitsevööndis, kuna looduskaitseeaduse kohaselt ei käsitleta pool-looduslike koosluste hooldamist majandustegevusena.

2.5. Kaitsekord

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal esinevaid loodusväärtusi (eksperdid Enn Pirrus („Eesti ürglooduse raamatu” koostaja), Kalev Sepp, Are Kaasik) ning kaitseala tsoneeringu ja kaitse-eeskirja kohta koostatud eksperdiarvamust (Prope Mare Keskkonna Agentuur OÜ). Kaitse-eeskirjaga kehtestatakse piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal esinevate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning oleksid proportsionaalsed saavutatavale efektile.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tervikuna määratud (hooldatavaks) sihtkaitsevööndiks.

Seniste kaitseala piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse käesolev määrusega kehtetuks Jõgeva Rajooni TSN Täitevkomitee 17. juuli 1968. a otsuse nr 113 “Looduse kaitsest Jõgeva rajoonis“ alajaotuse C. Maastiku üksikelemendid punkt 8.

Käesolev kaitse-eeskirja eelnõu ei reguleeri kaitsealal kalapüüki ega sõitmist veekogudel, kuna alal ei ole veekogusid. Samuti ei kasva kaitsealal pilliroogu ega adru ning sellest tulenevalt ei ole vajadust reguleerida kaitse-eeskirjas nende varumist.

2.5.1 Sihtkaitsevööndi kaitsekord

Sihtkaitsevööndi kaitsereežiim on vajalik kaitseala eesmärkide saavutamiseks ja loodusväärtuste säilimiseks. Sihtkaitsevööndi režiim võimaldab tagada metsakoosluse loodusliku arengu. Alal on tegemist endisele niidule/karjamaale (mille taastamine ei ole otstarbekas) kasvanud esimese põlvkonna metsaga (vanus Metsaregistri andmetel 60-80 aastat), mille koosseisus on väga vanu lagedal kasvanud laiavõralisi puid (vanimad puud üle saja aasta vanused kased ja kuused) ning hulgaliselt jalal kuivanud puid, samuti ka erineva jämeduse ja lagunemisastmega lamapuitu. Alal puudub märgatav inimõju (kraavid, raietegevuse jäljed).

2.5.1.1 Lubatud tegevused

Kaitse-eeskirja kohaselt on inimestel lubatud kaitsealal viibida, korjata marju ja seeni ning muid metsa kõrvalsaadusi ning pidada jahti. Inimeste liikumist ja loodusandide kasutamist pole piiratud, kuna tegu ei ole suure külastuskoormusega ega -väärtusega alaga ja juhuslik külastus ei kahjusta kaitseala kaitse eesmärkide saavutamist. Kuid kaitseala väiksuse ning looala tallamisõrna taimestiku tõttu on alal telkimine ja lõkketegemine keelatud. Kaitsealal puuduvad ettevalmistatud lõkkekohad; samuti puudub otsene vajadus puhkekohtade loomiseks.

Kaitsealal on lubatud kuni 20 osalejaga rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud kohas. Rohkem kui 20 osalejaga rahvaürituse korraldamine ettevalmistatud kohas ja rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas on lubatud üksnes kaitseala valitseja nõusolekul. Käesoleval ajal puuduvad kaitsealal rahvaürituste korraldamiseks ettevalmistatud kohad. Inimeste kaitsealal viibimisele on seatud piiranguid

vaid lähtuvalt suuremate inimgruppide ja ürituste võimalikust kahjulikust mõjust õhukesele

loopinnasele. Piirang võimaldab vältida rahvakogunemisi, samas saab kaitseala valitseja nõusolekul korraldada loodusariduslikke rahvaüritusi ettevalmistamata kohtades ja suuremale osalejaskonnale. Seega on kavandatud piisav paindlikkus ürituste võimaldamiseks eeldusel, et need ei ohusta loodusväärtusi.

Kaitsealal puuduvad liinid ning teed liiklusseaduse tähenduses, mistõttu mootorsõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine on lubatud vaid järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud töödel, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud töödel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. Kuna kaitse-eeskirja järgi on lubatud rajatiste rajamine, on jäetud regulatsiooni teedel sõitmise võimalus, juhuks kui alale peaks kunagi tee rajatama. Kaitsekorralduslikult reguleerimata tehniliste vahendite kasutamine seaks ohtu alal olevad loodusväärtused – tallamisõrnad loopealsed. Leevendused sõidukitega sõitmiseks väljaspool teid ja maastikusõidukitega sõitmiseks tulenevad looduskaitseaduse § 30 lõikest 3.

Eeskätt külastuse korraldamiseks ette nähtud rajatiste (nt infotahvel, tõkkepuud, tähised) ehitamise vajadusi silmas pidades on sihtkaitsevööndis kaitseala valitseja nõusolekul lubatud ka uute rajatiste püstitamine kaitseala tarbeks ning nende hooldamine.

2.5.1.2 Vajalikud tegevused

Sopimetsa looduskaitsealal on vajalik looniidu ilmet ja liigikoosseisu tagav tegevus – niitmine ning niidu servaaladel selle taastamiseks puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine, et tagada niidu säilimine ja sellest sõltuva elustiku (sh kaitsealuste putukaliikide) mitmekesisus. Need tööd lähtuvad eelkõige vajadusest saavutada võimalikult kiiresti koosluste ja liikide soodne seisund. Looniitu, mis vajab hooldust ja servaaladel taastamist, esineb kaitsealal 0,7 hektaril.

2.5.1.3 Keelatud tegevused

Kaitsealal on keelatud majandustegevus, looduvarede kasutamine ja uute ehitiste püstitamine, v.a kaitseala tarbeks, st tegevused, mis ei lähtu sihtkaitsevööndi kaitse eesmärkidest, kuna selle käigus võivad hävida niidukooslused ja kaitsealused taimeliigid, mille säilitamine on sätestatud kaitse eesmärgina, ning võidakse kahjustada karstiaala.

2.5.1.4 Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Planeeritud tegevuste ühtivus kaitseala kaitse eesmärkidega sõltub konkreetsetest tingimustest ning vajab igakordset kaalutusotsust. Seetõttu on vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1 mitmed tegevused lubatud vaid kaitseala valitseja nõusolekul. Ilma kaitseala valitseja nõusolekuta ei või muuta katastriüksuse kõlvikute piire ega kõlviku sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lisasöötta jahiulukeid, anda nõusolekut väikeehitise ehitamiseks, anda projekteerimistingimusi või ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei

kahjusta kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootusest sellise tegevuse õiguspärasuse osas. Keskkonnaministeeriumil või Keskkonnaametil kui keskkonnamõju hindamise järelevalvajal on õigus määrata kaitseala kaitseks keskkonnanõudeid, kui kavandatav tegevus võib kahjustada kaitseala kaitse eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutlusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus ei kahjusta loodusväärtusi, saavutades looduskaitse ja arendushuvide ühitamise.

3. Menetluse kirjeldus

Sopimetsa looduskaitseala kaitse-eeskirja avalikustamine toimus 18.09.–02.10.2006. Samal ajavahemikul toimus ka avalik väljapanek Jõgevamaa Keskkonnateenistuses ja asukohajärgses Pajusi Vallavalitsuses. Teade kaitse-eeskirja menetlemise algatamise kohta ilmus 15.09.2006 ajalehes Vali Uudised, 16.09.2006 ajalehes Vooremaa ja 12.09.2006 Ametlikes Teadaannetes. Kaitse-eeskirja eelnõuga sai tutvuda ka Jõgevamaa Keskkonnateenistuse veebilehel. Kaitse-eeskirja avalik arutelu toimus 03.10.2006; sellest võttis osa kümme inimest.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti kaitsealal paikneva kahe kinnisasja (Auavälja, 57301:001:0030 ja Kurista, 57301:001:0272) seitsmele teadaolevale omanikule ja Pajusi Vallavalitsusele teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise, sh avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta. Kirjas oli märkus, et juhul kui keskkonnateenistusele ei ole 30 päeva jooksul vastatud, siis loetakse, et adressaat on kaitse-eeskirja eelnõuga nõus. Kirjale oli lisatud kaitse-eeskirja eelnõu ja piiriskeemi väljatrükk.

Pajusi Vallavalitsus saatis 10.10.2006 kirjaga nr 5-14/588-1 kirjaliku nõusoleku Sopimetsa looduskaitseala moodustamiseks. Auavälja kinnistu kuuest maaomanikust saatsid viis Jõgevamaa Keskkonnateenistusele kirjaliku arvamuse kaitseala laiendamise vastu. Arutelude tulemusel ja tuginedes „Eesti ürglooduse raamatu“ andmetele, mille alusel konkreetsel alal karst puudub, otsustati Auavälja kinnistule jääv metsaosa (suurem osa eraldisest 14), mis algselt oli täies ulatuses planeeritud loodava kaitseala koosseisu liita, siiski kaitsealast välja jätta ning kaitseala mitte laiendada Jõgevamaa Keskkonnateenistuse poolt ettepanud mahus. Sopimetsa looduskaitseala peamiseks eesmärgiks on kaitsta alal esinevat karsti ja looniitu ning metsa kaitse roll seisneb eelkõige puhvifunktsioonis eelpoolmainitud väärtustele. Maaomanikele saadeti 08.11.2006 vastavasisulised kirjad ja korrigeeritud piiriskeem. Korrigeeritud (vähendatud mahus) piiriga kaitsealale vastuseisu ei olnud. Kurista kinnistu omanikud ei vastanud.

Tabel 1. Maaomanike seisukohad vastuseks Keskkonnaministeeriumi Jõgevamaa KKT poolt 13.09.2006 väljasaadetud kirjadele.

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Auavälja 57301:001:0030 (5 kaasomanikku)	Ei nõustu piirangute laiendamisega; nõustub maa kompenseerimisega.	Keskkonnaministeeriumi Jõgevamaa keskkonnateenistus otsustas Auavälja kinnistu (57301:001:0030) maaomanike

		suure vastuseisu tõttu muuta loodava Sopimetsa looduskaitseala piire. Paeala baasil loodava Sopimetsa LKA koosseisust jääb välja kaitseala laiendus Auavälja kinnistul. Kaitseala koosseisu jääb juba kaitse all olev ala, mis on väärtuslik kaitsealuste liikide kasvukohana. Kaart lisatud.
--	--	---

Kaitseala uuendatud kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus 27.08.–17.09.2012 Keskkonnaameti Jõgeva-Tartu regiooni Tartu kontoris ja Pajusi Vallavalitsuses. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmusid 27.08.2012 üleriigilise levikuga ajalehes Eesti Päevaleht ja 25.08.2012 kohalikus ajalehes Vooremaa ning kaitse-eeskirja eelnõuga sai tutvuda ka Pajusi valla veebilehel. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 23.08.2012. Avaliku väljapaneku kestel ettepanekuid ja vastuväiteid ei esitatud.

Pajusi Vallavalitsuses toimus 29.08.2012 kaitse-eeskirja tutvustamiskoosolek, milles osales kümme inimest. Koosolekul soovis OÜ Luiga Kivi esindaja teada, millised piirangud tulevad Sopimetsa LKA kaitse-eeskirja kehtestamisega juba avatud kaevandusele. Küsijale selgitati, et kaitseala piire ei ole võrreldes 2006. aastaga kavas laiendada ja kuna karjäär jääb kaitsealast eemale, siis kaitse-eeskirjaga neile uusi piiranguid ei kehtestata.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõukohane määrus ei ole seotud EL õigusega.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada karstiaala ja seal esinevate liikide ning metsa- ja niidukoosluse kaitse. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt toodud eesmärkide saavutamist.

Määruse jõustumisel puuduvad olulised mõjud sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ja riigiasutuste ning kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril.

Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta. Maamaksu laekub Pajusi vallale vähem ligikaudu 18,80 eurot aastas.

Vastavalt looduskaitseseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisaja väärtusele vastava tasu eest. Sopimetsa looduskaitsealal on ligikaudu 1,8 ha eramaid. Kaitseala kaitse-eeskirja menetlemise ajal ei laekunud ühtegi ettepanekut maa riigile omandamise kohta. Maa-ameti tehingute andmebaasi alusel toimus Pajusi vallas 2011. aastal 706,5 ha maatulundusmaaga 51 tehingut kogusummas 1 073 253 eurot, seega on ühe hektari hind

keskmiselt 1519 eurot ning sihtkaitsevööndis oleva 1,8 ha maatulundusmaa sihtotstarbega eramaa riigile ostmise korral oleks selle hind ligikaudu 2735 eurot.

Kaitsealale jääb hooldamist ja osaliselt taastamist vajavat looniitu 0,7 hektarit. Poolloodusliku koosluse hooldamiseks on võimalik taodelda loodushoiutoetust, looniidu hooldamiseks 147 eurot hektari koha ja taastamiseks 250 eurot hektari kohta.

6. Määruse jõustumine

Käesolev määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Käesoleva määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministriumid on kooskõlastanud eelnõude infosüsteemis EIS eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Keit Pentus-Rosimannus
Keskkonnaminister